

Lista obejmuje lektury obowiązkowe oraz uzupełniające, przy czym wybór tych ostatnich pozostaje w gestii nauczyciela, który jest zobowiązany omówić w każdej klasie dwie pozycje książkowe z listy ministerialnej. Lektura uzupełniająca może zostać dopełniona przez nauczyciela innymi utworami z epoki (spoza ministerialnego zestawienia), pogłębiającymi jej literacki i kulturowy obraz – poniżej oznaczono je gwiazdką.

KLASA I

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów (Psalm 1, Psalm 130), Apokalipsy wg św. Jana;
- Jan Parandowski, *Mitologia*, część I: Grecja (mity o Prometeuszu, Syzyfie, Orfeuszu i Eurydyce, mity o wojnie trojańskiej i o Labdakidach);
- Homer, *Iliada* (fragmenty), *Odyseja* (fragmenty);
- Sofokles, *Antygona*;
- Horacy – wybrane utwory (*O co poeta prosi Apollina*, *Do młodzieży*, *Do Mecenasasa*, *Wybudowałem pomnik*);
- *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty);
- Gall Anonim, *Kronika polska* (fragmenty);
- *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty);
- *Legenda o św. Aleksym* (fragmenty);
- *Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu* (fragmenty);
- *Bogurodzica*;
- *Lament świętokrzyski* (fragmenty);
- Dante Alighieri, *Boska komedia* (fragmenty);
- Jan Kochanowski, wybrane pieśni, w tym: *Pieśń IX* ks. I, *Pieśń V* ks. II; psalmy, w tym *Psalm 13*, *Psalm 47*; tren IX, X, XI, XIX; *Odprawa posłów greckich*;
- Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty);
- William Szekspir, *Romeo i Julia*, *Makbet*;
- Mikołaj Sęp Szarzyński, *Sonet IV. O wojnie naszej...*, *Sonet V. O nietrwącej miłości...*
- Daniel Naborowski, *Marność*, *Krótkość żywota*, *Cnota grunt wszystkimu*, *Do Anny*, *Na oczy królowny...*
- Jan Andrzej Morsztyn, *Do trupa*, *Niestatek*
- Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki* (fragmenty);
- Moliere, *Skąpiec*;
- Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*, wybrane satyry (*Do króla*, *Pijaństwo*, *Świat zepsuty*);
- Franciszek Karpiński, wybór sielanek (*Do Justyny*, *Tęskność na wiosnę*, *Laura i Filon*) i liryki religijnej (*Pieśń wieczorna*, *O deszcz*).

ZAKRES ROZSZERZONY

Utwory wskazane dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- Platon, *Państwo* (fragmenty);
- Arystoteles, *Poetyka*, *Retoryka* (fragmenty);
- Arystofanes, *Chmury*;
- Jan Parandowski, *Mitologia*, część II: Rzym (mit o założeniu Rzymu);
- Wergiliusz, *Eneida* (fragmenty);
- św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty);
- św. Tomasz z Akwinu, *Summa teologiczna* (fragmenty);
- François Villon, *Wielki testament* (fragmenty);
- Michel de Montaigne, *Próby* (fragmenty);
- François Rabelais, *Gargantua i Pantagruel* (fragmenty);
- Jan Kochanowski, *Treny* (jako cykl poetycki);
- Piotr Skarga, *Żywoty świętych* (fragmenty);
- William Szekspir, *Hamlet*.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Sofokles, *Król Edyp*;
 - Robert Graves, *Mity greckie* (mit o Narcyzie)*;
 - *Dzieje Tristana i Izoldy* (fragmenty);
 - Wincenty Kadłubek, *Kronika polska** (fragmenty);
 - Jan Długosz, *Roczniki** (fragmenty);
 - *Skarga umierającego* (fragmenty)*;
 - Francesco Petrarca, *Sonet 90**, *Sonet 134**;
 - Giovanni Boccaccio, *Sokół*;
 - Mikołaj Rej, *Żywot człowieka poczciwego* (fragmenty);
 - Jan Kochanowski, *Pieśń XIX ks. II**, *Pieśń XX ks. I**, *Pieśń IX ks. I**, *Pieśń IX ks. II**, *Pieśń XXV ks. II**, *Pieśń XXIV ks. II**; *Pieśń świętojańska o Sobótce**; wybór fraszek (*Człowiek boże igrzysko**, *Ku Muzom**, *O żywocie ludzkim**, *Do gór i lasów**, *Na lipę**, *Raki**), Psalm 128*;
 - Szymon Szymonowicz, *Żeńcy* (fragmenty)*;
 - Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej* (fragmenty);
 - Józef Baka, *Młodym uwaga**;
 - Jędrzej Kitowicz, *Opis obyczajów za czasów panowania Augusta III* (fragmenty);
 - Wacław Potocki, *Transakcja wojny chocimskiej* (fragmenty); *Zbytki polskie**, *Nierządem Polska stoi**;
 - Adam Naruszewicz, *Balon**;
 - Ignacy Krasicki, *Monachomachia* (fragmenty); *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki** (fragmenty);
 - Franciszek Karpiński, *Żale Sarmaty**;
 - Julian Ursyn Niemcewicz, *Powrót posła*;
 - Stanisław Staszic, *Przestrogi dla Polski* (fragmenty);
 - Stanisław Trembecki, *Powązki. Idylla* (fragmenty);
 - Franciszek Kniaźnin, *Dwie lipy*.
- Giovanni Pico della Mirandola, *Mowa o godności człowieka**;
 - Erazm z Rotterdamu, *Pochwała głupoty* (fragmenty);
 - Tomasz Morus, *Utopia* (fragmenty);
 - Kartezjusz, *Rozprawa o metodzie** (fragmenty);
 - Blaise Pascal, *Myśli** (fragmenty);
 - John Donne, *Sonet VI**;
 - John Locke, *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego**;
 - Immanuel Kant, *Co to jest oświecenie**;
 - Jean-Jacques Rousseau, *Julia, czyli Nowa Heloiza* (fragmenty);
 - Wolter, *Kandyd* (fragmenty).

* Lektura uzupełniająca nieujęta w podstawie programowej.

KLASA II

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*, *Romantyczność* i inne wybrane ballady, *Sonetny krymskie* (wybrane utwory); *Konrad Wallenrod*; *Dziady* cz. III;
- Juliusz Słowacki, *Kordian*, *Grób Agamemnona* (fragmenty), *Testament mój* i inne wybrane wiersze;
- Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska komedia*;
- Cyprian Kamil Norwid, wybrane wiersze;
- Henryk Sienkiewicz, *Potop*;
- Bolesław Prus, *Lalka*, *Z legend dawnego Egiptu*;
- Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*;
- Adam Asnyk, wybór wierszy;
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*;
- wybrane teksty publicystyczne.

ZAKRES ROZSZERZONY

- wybrane utwory poetyckie romantycznej literatury europejskiej;
- Juliusz Słowacki, *Lilla Weneda*;
- Cyprian Kamil Norwid, *Bema pamięci żałobny rapsod*, *Fortepian Szopena*, *Czarne kwiaty* (fragmenty), *Pro-methidion* (fragmenty);
- Honoré de Balzac, *Ojciec Goriot*.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Johann Wolfgang Goethe, *Cierpienia młodego Wertera* (fragmenty), *Faust* (fragmenty);
- George Byron, *Giaur* (fragmenty);
- Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. IV;
- Maria Konopnicka, wybór wierszy;
- Eliza Orzeszkowa, *Nad Niemnem*.

* Lektura uzupełniająca nieujęta w podstawie programowej.

KLASA III

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- wybrane wiersze następujących poetów: Jan Kasprówic, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff;
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*;
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*);
- Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony...*, *Przedwiośnie*;
- Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty);
- wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy;
- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu, Ludzie, którzy szli*;
- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*;
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Stefan Żeromski, *Echa leśne*;
- Joseph Conrad, *Lord Jim*;
- Zofia Nałkowska, *Granica*;
- Kazimierz Moczarski, *Rozmowy z katem* (fragmenty);
- Zofia Nałkowska, *Przy torze kolejowym* (z tomu *Medaliony*).

* Lektura uzupełniająca nieujęta w podstawie programowej.

- Friedrich Schiller, *Rękawiczka**;
- Johann Wolfgang Goethe, *Król olch**;
- Edgar Allan Poe, wybrane opowiadanie;
- Bolesław Prus, *Omyłka**, *Kroniki tygodniowe** (wybrane utwory);
- Henryk Sienkiewicz, *Listy z podróży do Ameryki** (wybrane utwory).

ZAKRES ROZSZERZONY

- Stanisław Wyspiański, *Noc listopadowa*;
- Franz Kafka, *Proces* (fragmenty);
- Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*;
- Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*;
- Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*.

- Stanisław Przybyszewski, *Confiteor** (fragmenty);
- Gabriela Zapolska, *Moralność pani Dulskiej*;
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom II – *Zima*);
- Stefan Żeromski, *Wierna rzeka** (fragmenty);
- Ida Fink, wybrane opowiadania (np. *Wariat*, *Zabawa w klucz* z tomu *Skrawek czasu*)*;
- Mieczysław Abramowicz, wybrane opowiadanie z tomu *Każdy przyniósł, co miał najlepszego**.

KLASA IV LICEUM ORAZ KLASY IV i V** TECHNIKUM

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- wybrane wiersze następujących poetów: Stanisław Baliński (wybrane wiersze z okresu emigracyjnego), Kazimierz Wierzyński (wybrane wiersze z okresu emigracyjnego), Czesław Miłosz (w tym wybrane wiersze z tomu *Ocalenie*), Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Jarosław Marek Rymkiewicz, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert (w tym wybrane wiersze z tomów *Pan Cogito* oraz *Raport z oblężonego miasta*), Halina Poświatowska, Stanisław Barańczak, Marcin Świetlicki, Jan Polkowski, Wojciech Wencel;
- Czesław Miłosz, *Traktat moralny* (fragmenty);
- Albert Camus, *Dżuma*;
- George Orwell, *Rok 1984*;
- Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty);
- Sławomir Mrożek, *Tango*;
- Marek Nowakowski, *Raport o stanie wojennym* (wybrane opowiadanie); *Góra „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*);
- Jacek Dukaj, *Katedra* (z tomu *W kraju niewiernych*);
- Antoni Libera, *Madame*;
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*);
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*);
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty);
- wybrane utwory okresu stanu wojennego;
- powojenna piosenka literacka – wybrane utwory Ewy Demarczyk, Jacka Kaczmarskiego, Wojciecha Młynarskiego, Agnieszki Osieckiej oraz wybrane teksty *Kabaretu Starszych Panów*.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- wybrane wiersze następujących poetów: Anna Kamińska, Anna Świrszczyńska, Julia Hartwig, Stanisław Grochowiak, Edward Stachura;
- Leopold Tyrmand, *Dziennik 1954* (fragmenty).

ZAKRES ROZSZERZONY

- Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*;
- Tadeusz Konwicki, *Mała apokalipsa*;
- Jorge Luis Borges, wybrane opowiadanie;
- Sławomir Mrożek, wybrane opowiadania;
- wybrane eseje następujących autorów: Jerzy Stempowski, Gustaw Herling-Grudziński, Zbigniew Herbert, Zygmunt Kubiak, Jarosław Marek Rymkiewicz (co najmniej po jednym utworze);
- wybrane teksty z aktualnych numerów miesięczników oraz kwartalników literackich i kulturalnych.

* Lektura uzupełniająca nieujęta w podstawie programowej.

** Podział na klasy IV i V technikum ujęto w ramowym rozkładzie materiału *Sztuka wyrazu*.

Autorzy serii podręczników *Sztuka wyrazu* uzupełnili tę propozycję tekstami literackimi, które pozwalają zbudować szerszy kontekst poznawczy dla interpretowanych dzieł. W skład tej listy wchodzi zarówno utwory z epoki, jak i współczesne. Poprzez reinterpretację idei i motywów teksty te pokazują ewolucję i rozwój sposobu postrzegania przez człowieka różnych zjawisk kultury i idei. Mają one inspirować i zachęcać do refleksji, a także do dalszych, samodzielnych już, poszukiwań. W poniższej tabeli zestawiono przykładowe teksty kultury ze wskazaniem na poszczególne klasy i zakresy wymagań edukacyjnych.

PRZYKŁADOWE TEKSTY STANOWIĄCE KONTEKST

KLASA I

ZAKRES PODSTAWOWY

- Margaret Atwood, *Penelopiada* (fragmenty);
- Milan Kundera, *Nieznosna lekkość bytu* (fragmenty);
- Umberto Eco, *Imię róży* (fragmenty);
- Kazimiera Iłakowiczówna, *Antygono, patronko sióstr*;
- Miron Białoszewski, *Wywiad*;
- Henryk Sienkiewicz, *Ogniem i mieczem* (fragmenty);
- Ewa Lipska, *Egzamin*;
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Laura i Filon*;
- Julian Tuwim, *Rzecz czarnoleska*;
- Jarosław Marek Rymkiewicz, *Lament księdza Baki*;
- Wojciech Młynarski, *Mistrzostwa w narzekaniu*.

KLASA II

ZAKRES PODSTAWOWY

- Maria Janion, *Życie pośmiertne Konrada Wallenroda* (fragmenty);
- Władysław Broniewski, *Ballady i romanse*;
- Marcin Kołodziejczyk, *Dysforia. Przypadki mieszczan polskich* (fragmenty);
- Jacek Kaczmarski, *Lalka, czyli polski pozytywizm*;
- Tadeusz Konwicki, *Kompleks polski* (fragmenty).

KLASA III

ZAKRES PODSTAWOWY

- Tadeusz Boy-Żeleński, *Plotka o „Weselu”* (fragmenty);
- Andrzej Bursa, *Wernyhora*;
- Andrzej Stasiuk, *Biały kruk* (fragmenty);
- Czesław Miłosz, *Zniewolony umysł* (fragmenty);
- Jan Józef Szczepański, *Przed nieznanym trybunałem* (fragmenty);
- Gustaw Herling-Grudziński, *Dziennik pisany nocą* (fragmenty).

KLASA IV LICEUM I TECHNIKUM

ZAKRES PODSTAWOWY

- Agnieszka Osiecka, *Szpetni czterdziestoletni* (fragmenty)^{***};
- Marian Brandys, *Dzienniki* (fragmenty).

KLASA V TECHNIKUM

ZAKRES PODSTAWOWY

- Agnieszka Osiecka, *Szpetni czterdziestoletni* (fragmenty).

ZAKRES ROZSZERZONY

- Józef Tischner, *Kłamstwo polityczne*;
- Zbigniew Herbert, *Tren Fortynbrasa*.

ZAKRES ROZSZERZONY

- Arthur Conan Doyle (wybrane opowiadanie);
- Ryszard Kapuściński, *Lapidarium* (fragmenty).

ZAKRES ROZSZERZONY

- Tadeusz Boy-Żeleński, *Znaszli ten kraj?* (fragmenty);
- Czesław Miłosz, *Ars poetica?*;
- Rafał Wojaczek, *Prośba*;
- Jacek Dehnel, *Czarny Disneyland* (z tomu *Młodszy księgowy*).

ZAKRES ROZSZERZONY

- Janusz Głowacki, *Z głowy* (fragmenty)^{***}.

ZAKRES ROZSZERZONY

- Janusz Głowacki, *Z głowy* (fragmenty).

^{***} Tylko dla liceum ogólnokształcącego.